

Прилипко В.М.,
аспірантка
(Кременчуцького національного
університету
імені Михайла Остроградського)

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИМОГИ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ І ПРОГРАМ

XXI століття формує нові вимоги до вітчизняної вищої інженерної освіти й одночасно надає їй нові можливості, пов'язані зі вступом України до спільного Європейського простору. У зв'язку з цим сьогодні центральними проблемами вищої інженерної освіти стають питання формування творчої, професійно і соціально відповідальної особистості, готової до розв'язання різноманітних суспільних і професійних задач. Європейські країни, що вже пройшли чи проходять шлях перебудови системи вищої освіти згідно з потребами нового часу та Болонського процесу перебувають також у стані пошуку методологічних та методичних орієнтирів освітнього простору.

У сучасному світі фахівців інженерних спеціальностей вважають основою соціально-економічного розвитку будь-якої держави. Технократичний стиль життя вимагає від провідних країн світу планування збільшення попиту на інженерні кадри, адже національні системи професійної освіти не можуть повною мірою задовольнити ринок інтелектуальної праці як у кількісному, так і в якісному сенсах. Це ж стосується України, оскільки середній вік кваліфікованих інженерів у нашій країні нині знаходиться в діапазоні 45-65 років. На фоні стрімкого старіння знань це зумовлює різке скорочення компаній, спроможних розробляти принципово нові зразки високотехнологічної продукції. Крім того, молодь сьогодні не вважає роботу вченого, інженера та конструктора престижною.

Ґрунтуючись на вимогах до випускника інженерного вищого закладу освіти, загальній логіці підготовки фахівців інженерного профілю і наявній практиці, учені стверджують, що чинниками, котрі визначають якість процесу професійної підготовки є сформовані професійні знання, вміння і навички студентів. Нині спеціалісти, на думку провідних учених (І.

Зяжун, В. Кремень, О. Романовський, О. Коваленко, В. Ягупов, В. Свистун та ін.) мусять мати фундаментальну підготовку, засновану на сучасних наукових досягненнях, нових інформаційних технологіях, володіти навичками проектування й самостійної дослідницької роботи. Галузям виробництва України потрібні спеціалісти у сфері розробки та реалізації високих технологій, які можуть комплексно поєднувати дослідницьку, проектну і підприємницьку діяльність, спрямовану на організацію високоефективних виробничих структур, здатні створювати інтелектуальну власність, реалізувати її, розробляти нові матеріальні цінності та забезпечувати їх перетворення в товар, володіючи необхідними правовими знаннями. Складність підготовки таких спеціалістів полягає в необхідності поєднання глибокого освоєння фундаментальних знань з докладним вивченням правових аспектів інженерної та підприємницької справи.

Доцільною при цьому вважають розробку системи підходів до формування правової компетентності професіонала, яка дозволила б отримати особистість, що буде знаходитись у гармонії із собою та навколишнім середовищем і буде здатною на високому рівні вирішувати професійні завдання адекватно динамічним умовам праці. Серед аспектів такої компетентності визначають: методологічний, технологічний, нормативно-правовий, креативний, комунікативний, проектувальний, управлінський, науково-дослідний.

Практика освітньої діяльності вишів інженерного спрямування доводить, що базовою основою інженерної освіти мають стати не стільки навчальні дисципліни, скільки способи й форми організації навчальної діяльності. Основні зусилля у сфері освіти мають бути спрямовані: на забезпечення високого рівня методологічної культури (методи пізнавальної, професійної та комунікативної діяльності); на володіння творчими методами пізнання й діяльності; на широке впровадження в освіту багатокритеріальної постановки та розв'язання інноваційних проблем; на пошук множини рішень і вибір оптимального з них для задоволення потреб замовника.

Загальний зміст інженерної освіти складається з двох компонентів: техніко-технологічного, який формує професійні компетентності інженерів за принципом «фундаментальні науки

– технічні науки», і соціально-гуманітарної, що формує світогляд майбутнього інженера як члена суспільства, надаючи йому соціологічні, психологічні, правові й інші знання на загальнолюдському рівні. Але знання, які отримує майбутній інженер під час реалізації змісту циклу соціально-гуманітарних дисциплін не є специфічними для інженерної діяльності, тому фахівцеві необхідно мати досить широкий спектр спеціальних правових знань і вмінь.

Спостережено, що вимоги, зазначені в посадових інструкціях (вміти практично використовувати набуті знання в умовах промислового виробництва, виконувати такі розумові дії, як аналіз, синтез, порівняння, систематизація, прогнозування тощо, мати навички самостійної роботи з фаховою літературою, у тому числі іноземною, з метою здійснення патентного пошуку та пошуку інформації про нові розробки для модернізації виробництва, вчитися впродовж усього життя для підвищення своєї кваліфікації) загалом враховуються у циклах природничо-наукових і технічних дисциплін діючих ОПП, та необхідність мати такі особистісні якості, як самостійність, відповідальність, організованість, цілеспрямованість, бути здатним організовувати своє життя відповідно до соціально-значущих уявлень, спілкуватися в усній та письмовій формах на рідній та іноземній мові практично повно враховуються у циклі гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, то вимоги тих же інструкцій стосовно необхідності бути здатним співпрацювати, керувати людьми та підкорятися, знаходити правове рішення соціальних професійних завдань тощо в посадових інструкціях та ОПП практично не деталізовані. Це доводить, що існує гостра потреба розширити методи складання змісту інженерної освіти так, щоб покращити правову компетентність фахівців інженерних спеціальностей засобами відповідних правових навчальних дисциплін.